

Potemtakem je treba opisane nove tendence v našem urbanizmu pozdraviti, saj se je prvič v zgodovini spomeniškega varstva pri nas zgodilo, da *urbanist in konservator govorita isti jezik*.

Njuno sodelovanje seveda terja, da konservator izdelava tudi v pokrajinskem merilu podloge za urbanista (da predvsem označi predele, ki so posebno dragoceni bodisi zaradi naravnih lepot bodisi zaradi gostote spomenikov, nadalje vse zgodovinske kraje) ter predlaga *uvvedbo ustreznega gradbenega oz. urbanističnega režima*. Vsestransko sodelovanje mora nazadnje roditi *kulturno obravnavo vseh urbanističnih oz. regionalnih posegov*. — Da je tudi ta potreba že v slovenskem merilu dozorela, nam med drugim kaže uspeh septembrskega posvetovanja konservatorjev Slovenije, kjer je sodelovanje prišlo do polnega izraza v enem izmed sklepov, ki terja izdelavo spomeniškega elaborata po gornjih načelih za Pomurje (kjer je bilo posvetovanje), velja pa seveda za vse slovenske pokrajine.

N a c e Š u m i

RAZGLEDI

ZAPIS O NOVIH AVSTRIJSKIH POETIH

V avstrijski poeziji dandanes manjka dveh pomembnih pesnikov, ki sta oba — nekoliko prezgodaj — odšla s sveta leta 1945. Josef Weinheber — kljub svoji artistski maniri velik pesnik in kot tak čaščen tudi v dobi nacizma — si je spomladi leta 1945 sam vzel življenje. In le nekaj mesecev kasneje je v Ameriki, kamor je bil pobegnil pred nacizmom, umrl znani Franz Werfel. Končno je leta 1951 za vedno umolknila še Paula von Preradović, najbrž sploh največja avstrijska pesnica. Vrsta starejših pesnikov se je torej razredčila, ni pa izginila. V Mariboru rojeni Max Mell se še vedno oglašava, a še bolj plodna sta Lernet-Holenia, poduhovljeni aristokrat, in pod Hitlerjem preganjani Franz L. Csokor. V Ameriki, od koder se menda ne bo vrnil, še naprej piše Ernst Waldinger. Med starejše pesnike sodi tudi Rudolf Felmayer, čigar zbirko »Človekov obraz« štejejo med najboljše pesniške knjige v povojni Avstriji. Če k tem imenom dodamo še Korošico Christino Lavant, rojeno 1915, lahko končamo to naše naštevaje, katerega edini namen je povedati, da tistih nekaj prepesnitev spredaj ni nikakršen prerez skozi sodobno avstrijsko poezijo, marveč samo poskus, predstaviti naši javnosti mlajše avstrijske pesnike.

Avstrijski pesniški naraščaj, ki se je oglasil zadnja leta, je številčno močan in vmes je tudi nekaj obetajočih resnih talentov, katerih imen pa bi že zdaj in brez pridržka vendar še ne mogli zapisati z zlatimi črkami.

Mlajši avstrijski pesniki so v marsičem podobni svojim starejšim sodobnikom, pa tudi različni od njih. Njihove pesmi so značilne kot pesmi mladih ljudi, ki so v svoji mladostni doveznosti najhuje občutili nacistično vojno pustolovščino in so zato razočarani najglasneje obtoževali neko družbeno laž in zakoprnili po bolj človeškem človeštvu. Za večino njihovih pesmi je značilna intenziteta čustev in mišljenja — in še posebno mišljenja. Na splošno

namreč smemo reči, da je naša slovenska mlajša poezija bolj čustveno neposredna kot avstrijska, v kateri močneje prevladuje misel (včasih tudi religiozno obarvana). Očitno je tudi, da so naši mlajši pesniki na splošno bolj obrnjeni k sebi, k svojim intimno osebnim, največkrat ljubezenskim problemom, medtem ko se avstrijski vidneje obračajo k socialno etični problematiki časa. To njihovo nagnjenje ima tu in tam že kozmopolitski prizvok. Omenjati v pesmih daljna tuja mesta in zgodovinska ali bajeslovna imena iz antike ali srednjega veka in vse to povezovati z dobo neonske svetlobe — je zelo v modi pri nekaterih avstrijskih pesnikih, seveda ne pri vseh.

Zanimiv je tudi neki stilni premik, ki se zadnji čas kaže pri mlajših Avstrijcih. Prva povojna leta so — kakor pri nas — skoraj vsi pisali v klasičnih oblikah, zdaj pa vedno bolj prevladuje svobodni verz z razrahljanim ritmom in brez rim.

Dokaj jasno sliko raznoglasnega pesniškega naraščaja pri našem severnem sosedu kaže pesniški almanah mladih »Tür an Tür«, ki je dopolnjen in razširjen že trikrat izšel. V tem almanahu je na stotine pesmi kakih trideset mlajših pesnikov in pesnic. Pet izmed teh, predstavljenih le z osmimi pesmimi, ste lahko srečali v sprednjem delu revije. Tako ozek izbor seveda ne more biti posebno zgovoren, nekaj pa vendarle pove.

Pesnik *Michael Guttenbrunner*, zastopan z dvema pesmima in Slovencem že enkrat predstavljen v Besedi, je bil rojen leta 1919 na Koroškem. Je to človek z bohemsko razgibanim življenjem. Med vojno je zaradi svoje odrezanosti in antifašističnih izjav prišel pred vojaško sodišče. Po vojni se je spričkal z nekim angleškim vojakom, kar ga je za nekaj časa spravilo v blaznico. Službe kar naprej menjava — bil je že vse od konjskega hlapca do vrtnarja. Ta kmečki proletarec nima nikakih višjih šol in zato toliko bolj preseneča njegov zelo kultivirani pesniški jezik. V njegovih pesmih je občutna socialna nota, včasih z izrazito satiričnim akcentom. Izdal je že več pesniških zbirk in med mlajšimi avstrijskimi poeti velja za najbolj nadarjenega. Kot pesnik je dobil že veliko priznanje — nagrado Georga Trakla.

Pesnica *Vera Ferra*, poročena *Mikura*, je prav tako človek iz proletarskih nižin. Rojena je bila na Dunaju leta 1925. Najprej je bila pisarniška kurirka, nato obiskovala večerni tečaj trgovske šole, bila med vojno tipkarica, po vojni kmečka dekla, nato spet v pisarni in zdaj poročena živi na Dunaju. Njena pesniška zbirka ima naslov *Jutranje melodije*. Neke njene pesmi so zelo umetno izdelane, druge — in te so v večini — pa so ustrezno svoji vsakdanji socialni motiviki tudi izrazno vsakdanje, prozaične. Napisala je tudi že en roman (*Slepa ulica*) in več knjig za otroke. Za svoje literarno delo je bila že tudi nagrajena in njeno ime je v Avstriji precej znano.

Hermann Lienhard, rojen leta 1922 v Št. Vidu ob Glini, je nam nekoliko znan po tem, ker je v Ljubljani že dvakrat predaval o avstrijski književnosti. Hermann Lienhard je človek s široko kulturno razgledanostjo. To, da je na univerzi študiral antično literaturo in glasbo, je razvidno tudi iz njegovih poduhovljenih pesmi, ki so neredko religiozno obarvane. Njegova prva pesniška zbirka je bila še vsa napisana po klasičnih pravilih rimanja, v svoji najnovejši zbirki z naslovom »*Spiegelhaus*« pa se je pesnik močno odmaknil od tradicionalizma. Obe njegovi prevedeni pesmi sta iz druge zbirke.

Pesnica *Anneliese Fritz*, poročena *Eulau*, je bila rojena na Dunaju l. 1918. Ob nemški zasedbi Avstrije je zbežala v Švico in tam v pomanjkanju pre-

živela več grenkih let. Sedaj spet živi na Dunaju. Lastne zbirke še nima, objavlja pa pesmi po revijah in antologijah. Piše tudi drame in prozo.

Franz Kiessling je bil rojen leta 1918. Njegova druga pesniška zbirka, objavljena predlanskim, ima značilen naslov »Laikova pridiga«. V Kiesslingovih izrazno preprostih pesmih z izrazitimi miselnimi prvinami je čutiti razkroj nekega religioznega nazora in željo po uživanju enkratnega, bežnega življenja. Leta 1950 je pesnik prejel državno podporno nagrado za liriko. Zadnji čas se obrača tudi k prozi.

Peter Levec

ZAPISKI

POHORSKE PRIPOVEDKE

V IX. Poročilu Avstrijskega muzeja za narodopisje (Veröffentlichungen des Österreichischen Museums für Volkskunde) na Dunaju je leta 1956 izšla zbirka pohorskih pripovedk (Bachern-Sagen, Volksüberlieferungen aus der alten Untersteiermark) Paula Schlosserja. Urednik Poročil L. Schmidt je izdajo Schlosserjeve zbirke utemeljil z načeli, ki morajo zanimati tudi našo kulturno in znanstveno javnost.

Pohorje spada po L. Schmidtu k Spodnjemu Štajerskemu, ki so ga morali leta 1918 prepustiti Jugoslaviji, čepravno je bilo tisoč let štajersko in avstrijsko. Tudi znanstveno raziskovanje Spodnjega Štajerskega je bilo vedno avstrijska zadeva; iz tega izhaja obveznost, ki jo hoče Avstrijski muzej za narodopisje izpolnjevati. Z izdajo Schlosserjeve zbirke Pohorskih pripovedk dokazuje avstrijski muzej za narodopisje, da prevzeto nalogo opravlja in hkrati poudarja staro povezanost Pohorja z nekdanjo večjo domovino. Ko pozdravlja L. Schmidt strokovne zveze z narodopisci v Zagrebu in v Ljubljani, izjavlja, da hoče z ustreznimi deli obujati spomine obmejnih pokrajin na njihovo »širše ozadje«. Meje iz leta 1918 so začrtane nesrečno in brez razumevanja za novo Avstrijo. Glasne razprave o Južnem Tirolskem in tihe o drugih mejah, n. pr. po Spodnjem Štajerskem in Koroškem, iznova načenjajo temeljno vprašanje o nasilju, ki ne more roditi pravice. Nasilne razmejitve so znanstvenim zavodom dolgo let onemogočale obravnavati vprašanja iz obmejnih pokrajin, ki so še danes neobdelana. Avstrijski muzej za narodopisje je z vrsto dosedanjih objav pokazal, kako je mogoče ta vprašanja obravnavati in izdaja Schlosserjevih Pohorskih pripovedk je ponovni izraz tega dela, ki ga bodo mogli narodopisci iz Hrvatske in Slavonije dopolniti, kar bo L. Schmidt sam najbolj pozdravil.

Urednikovim so podobna tudi izvajanja zbiratelja P. Schlosserja. Pohorje je gozdna pokrajina v nemško-slovenskem mejnem ozemlju. Krajevna, rodbinska in domača imena so načelno nemška tudi tam, kjer pred letom 1914, ko je P. Schlosser pripovedke zbiral, niso bila v rabi. Tako je postal Črni vrh Schwarzer Berg, Velika Kopa Grosskogel (Land und Leute) in Grosse Koppe (Höhenweg) ali rodbinsko ime Urbančič je slovenizirano iz izvirnega nem-